

NUTQ BUZILISHLARINI TUZATISH ISHLARIGA KOMPLEKS YONDASHUV

Kuchkarova Zuhra Fattaxovna

Toshkent shaxri, Uchtepa tumani 340-DMTT defektologi

Xayitova Chinigul Ne'matovna

Sirdaryo viloyati Guliston shahar 3-DMTT defektologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalarning maxsus tashkil etilgan kognitiv-motor faoliyati nutq buzilishlarini yanada samarali tuzatishga va yozish buzilishining oldini olishga bolalar nutqini faollashtirish uchun tuzatish va rivojlantirish ishlarini amalga oshirishda kompleks yondashuv, ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining o'zaro ta'siri haqida fikr yuritilgan.

Аннотация: В данной статье обсуждается роль комплексного подхода к осуществлению коррекционно-развивающей работы по активизации речи детей, более эффективной коррекции специально организованной познавательно-двигательной деятельности детей при нарушениях речи и профилактике нарушений письма, а также взаимодействие всех участников образовательного процесса.

Kalit so'zlar: logopediya, korreksiya, postanovka, avtomatizatsiya, defferensiatsiya, kompleks yondashuv.

Tug'ilish - bu yangi hayotning boshlanishi. Bu nima bo'ladi, asosan, kichkina odam qanday rivojlanishiga bog'liq. Shuning uchun ota-onalar, ayniqsa, chaqaloq tug'ilishidan oldin ham, keyin ham uning kelajagi uchun javobgar bo'lishlari kerak. Buning uchun ular, ayniqsa, erta davrda bolalarning rivojlanish bosqichlarini tavsiflovchi maxsus adabiyotlarga qiziqishlari kerak.

Shunday qilib, chaqaloq tug'ildi. Biz uni ko'rganimizda birinchi qiladigan narsamiz, unga tabassum qilishni, unga nimadir deyishni boshlaymiz. Birinchi muloqot sodir bo'ladi. Buning evaziga biz javoblarni kutamiz. Ular bo'lmasa ham. Ammo ishoning, ular tez orada paydo bo'ladi va bizni ajoyib tarzda xursand qiladi. Axir, bola uchun muloqot juda muhimdir.

Ammo chaqaloq boshqa tengdoshlar bir xil kommunikativ faollikni ko'rsatmasa-chi? Budilnikni darhol chalishingiz shart emas. Barcha bolalar boshqacha. Farzandingiz allaqachon bilgan narsalarni tahlil qiling, uning yoshida nima qila olishi kerakligi bilan solishtiring va shundan keyingina mutaxassislarga murojaat qiling. Shuni unutmangki, chaqaloqlar hayotning birinchi kunlaridan boshlab rivojlanishi kerak, ular nafaqat oziqlantirish va quruq tagliklarni, balki muloqotni ham talab qiladi. Bu juda ko'p bo'lishi kerak. Balki bu muammodir? Agar yo'q bo'lsa, biz davom etamiz.

Bola shaxsini to'g'ri nutqqa o'rgatmay turib, uning har tomonlama rivojlanishi mumkin emas. Biroq, bu vazifani bajarish muayyan qiyinchiliklar bilan bog'liq bo'lib, ular nutq hodisasining o'ta murakkabligining natijasidir.

Hozirgi vaqtda nutq rivojlanishining buzilishi muammosi juda dolzarbdir. Bola nutqining rivojlanishiga ko'plab omillar ta'sir qiladi - biologik, ekologik, ijtimoiy. Jumladan, nutq aloqalarining o'sib borayotgan tanqisligi, "jonli muloqot" ni elektron qurilmalar (telefon, planshet va boshqalar) bilan bir tomonlama o'zaro ta'sir qilish bilan almashtirish ham nutq nuqsonlarning sabablaridan biri bo'lmoqda. Muloqotga bo'lgan ehtiyoj kamayib borishi, bolaning imo-ishoralardan foydalanishga olib kelmoqda.

Bugungi kunda bolalarni tarbiyalash va o'qitish tizimida yuzaga kelgan vaziyatni tahlil qiladigan bo'lsak, nutq patologiyasi bo'lgan bolalar soni juda sezilarli bo'ldi. Bu bolalarning salmoqli qismini me'yoriy muddatlarda tovush madaniyatini o'zlashtirmagan 5-6 yoshli bolalar tashkil etadi. Bolalarda tovush talaffuzining, so'zning bo'g'in tuzilishi buzilishlari, so'z boyligi yosh darajasidan pastligi, agrammatizatsiyalar kuzatiladi. Bunday bolalar to'liq eshitish qobiliyati saqlanganligi va intellektga ega bo'lishiga qaramay, ta'limiy faoliyatda muvaffaqiyatsizlikka uchragan asosiy xavf guruhini tashkil qiladi. To'g'ri tovush talaffuzini shakllantirish murakkab jarayondir. Binobarin, bolalarnig har tomonlama yetuk shaxs bo'lib yetishishida barcha mutaxassislarining kompleks, maqsadli ta'siri bolalardagi nutq nuqsonlarini bartaraf etishga xizmat qiladi.

Bolalarda tovush talaffuzidagi korreksion ishlar logoped- o'qituvchi tomonidan sentyabrdan maygacha nutq nuqsonlarining murakkabligiga qarab amalga oshiriladi.

Shuning uchun bugungi kunda nutqi buzilgan bolalar bilan ishlash haqida gapirganda, faqat logoped- o'qituvchisining faoliyatini hisobga olish mumkin emas.

Nutq buzilishlarini bartaraf etish va nutqning barcha komponentlari bazasini shakllantirish uchun pedagogik jarayonning barcha ishtirokchilarining chuqur o'zaro integratsiyalashgan yondashuvli hamkorlik ishi zarur, ammo bu erda etakchi va muvofiqlashtiruvchi rol logopedga tegishli bo'ladi. Logopedning ishi ko'p qirrali bo'lib, tovushlarni nutqqa qoyish bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish bu jihatlardan biridir. Haqiqiy mutaxassis uchun yuqori sifatli va samarali tuzatish va logopediya ishlarini qurish eng muhim vazifadir.

Axir, biz bilganimizdek, bolaning to'liq rivojlangan nutqi uning maktabda muvaffaqiyatli o'qishi uchun ajralmas shartdir. Bundan tashqari, bu maktabgacha yoshdagi bolaning shaxsiyatining to'liq rivojlanishiga ta'sir qiladi.

Buni pedagogik jarayonning barcha ishtirokchilari yaxshi tushunishlari kerak. Bunga ko'p jihatdan logoped va maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagoglari, ota-onalarning sa'y-harakatlarini birlashtirish, shuningdek, barcha aqliy jarayonlarni to'g'rilash bo'yicha ishlarning uyg'unligi yordam beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotidagi bolalarni nutq buzilishlarini bartaraf etish va oldini olish natijalarining barqarorligiga erishish uchun maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq buzilishlarini bartaraf etish butun pedagogik jamoasining va albatta logopedning ishi ekanligini tushunish kerak.

Zamonaviy maktabgacha ta'lim muammosi pedagoglar o'rtasidagi hamkorlikning zaifligi, muvofiqlashtirishning yo'qligi, nutqi buzilgan bolalar uchun tuzatish ta'lim faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish uchun yagona talablarning yo'qligidadir.

Pedagoglarning har biri dasturda ko'rsatilgan vazifalarni bajaradi, o'z usullari, texnikasi va texnologiyalaridan foydalanadi, ammo bunday "mehnat taqsimoti" bolaning ta'lim yo'nalishini yaxlit ko'rishga, kompleks yondashuvni amalga oshirishga xalaqit beradi.

Shunday qilib, bolaning nutqini rivojlantirishga unitar ta'lim makonini tashkil etish, yagona pedagogik talablarga rioya qilish, tuzatish va rivojlantiruvchi ta'lim va tarbiya tamoyillari, kompleks ta'sir ko'rsatishni tashkil etish zarurati tug'iladi.

Kompleks yondashuv nutqning barcha tomonlarini normallashtirishga, vosita ko'nikmalarini va kognitiv aqliy jarayonlarni rivojlantirishga, bolaning shaxsiyatini tarbiyalashga va butun tanani yaxshilashga qaratilgan tuzatish-pedagogik va sog'lomlashtirish ishlarining kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Shu nutq nuqsonlari bo'lgan bolalar bilan nevrolog, logoped, psixolog, psixiatr ishlaydi. Bu ish muvofiqlashtirilgan murakkab xarakterga ega. Bolaga ma'lum tibbiy va pedagogik vositalar bilan faol ta'sir ko'rsatadigan pedagog va shifokorlar o'z ishlarini umumiy pedagogik tamoyillar asosida quradilar. Shu bilan birga, turli tibbiy-pedagogik sohalarining ob'ektiv mavjud bo'lgan aloqa nuqtalarini aniqlash orqali har bir pedagog va shifokor alohida ishlamaydi, balki boshqalarning ta'sirini to'ldiradi va chuqurlashtiradi.

Shu sababli, nutqida nuqsoni bo'lgan har bir bolaning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, mutaxassislar bolaning shaxsini rivojlantirishning motor, intellektual, nutq va ijtimoiy-emotsional sohalarini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan birgalikdagi tuzatish va pedagogik ishlarning yagona kompleksini belgilaydilar.

Tovush talaffuzidagi kamchiliklarni tuzatishga integratsiyalashgan yondashuv ikki jihatni belgilaydi:

1. Nutqning barcha komponentlarini shakllantirishga, artikulyatsion va umumiy motorika rivojlantirishga qaratilgan tuzatish-pedagogik va sog'lomlashtirish ishlarining kombinatsiyasi.

2. Nevrolog, logoped, psixolog, psixiatr va ota-onalarning hamkorlik ishi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda tovush talaffuzini tuzatishga kompleks yondashuvning bir qismi sifatida turli xil ish tizimlari qo'llaniladi. Deyarli har bir tizim oddiydan murakkabgacha didaktik printsiptan foydalanadi.

Korreksiya ishlari quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Tibbiy ta'sir (nevrolog va psixiatrning ishi) (asab tizimini dori vositalari bilan mustahkamlash) psixoterapiya va faol logopedik ta'sir uchun qulay zamin yaratadi.

2. Psixoterapevtik ta'sir (logopediya ishi davomida amalga oshiriladi). Bola doimo chiroyli va to'g'ri gapira olishiga va gapirishiga ishonch hosil qiladi; har doim bolalar va tarbiyachilar huzurida nutqdagi muvaffaqiyatga e'tiborini qaratish.

3. Logopedning ishi. Talaffuzi buzilgan tovushlarni tuzatish maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh xususiyatlarini va tuzatish ishlari davrini hisobga olgan holda muntazam, tizimli mashg'ulotlar davomida amalga oshiriladi. Yakka mashg'ulotlar tovushning noto'g'ri talaffuzini tuzatish bo'yicha ish bosqichlariga muvofiq quriladi (tayyorgarlik bosqichi, tovushni nutqga qoyish, tovushni nutqda avtomatlashtirish, tovushlarni differentsiya farqlash mashg'ulotlari)

4. Psixologning ishi hissiy-irodaviy sohani, yuqori aqliy funktsiyalarni rivojlantirishga va bolalarning hissiy stressini yengillashtirishga qaratilgan

Mutaxassis nutqida nuqsoni bo'lgan har bir bolaga individual yondashishni ta'minlaydi, bolalar nutqini nazorat qiladi, tovush talaffuzini tuzatish bosqichini hisobga olgan holda o'yinlar va mashqlarni, nutq materialini tanlaydi

Shunday qilib, nutqni rivojlantirish dinamikasi va kognitiv jarayonlar o'rtasidagi munosabat ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarining o'zaro ta'siri ijobiy natijalarga olib keladi, deb hisoblashga asos beradi. Ushbu o'zaro ta'sir logoped- o'qituvchisining muvofiqlashtiruvchi roli, nafaqat nutqni, balki bolalarning bilish jarayonlarini rivojlantirish uchun ishlab chiqilgan tizim tufayli samarali bo'ladi.

ADABIYOTLAR:

1. Ayupova M.Y. mLogopediya: darslik/ M.Y. Ayupova; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. — T.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2007.
2. Logopediya (L. Mo'minova, M. Ayupova). — T., 1993.
3. Логопедия (под. ред. Л.С. Волковой). - М., 2002.
4. Логопедия (Л. Муминова., М. Аюпова). — Т., 1993.
5. Shomaxmudova R. Sh. Mo'minova L. Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish. — T., 1994.
6. Ya. M o'minova, M. Qahramonova. Logopediya terminallarining ruscha o'zbekcha izohli lug'ati. - T., " O'qituvchi", 1988.